

Escoltem les experiències

En aquest article, i per acabar, s'hi expliquen experiències respecte a l'aplicació del projecte Escolta'm a educació secundària, primària i infantil. Ho fan les professionals i els professionals implicats, professorat i referents. S'hi presenten situacions que han tingut lloc en el desenvolupament del procés, s'hi descriu la metodologia i s'hi destaca les aportacions positives que s'han generat en l'alumnat i en qui tutoritza, sempre a partir de converses disteses amb un ambient relaxat i de confiança mútua.

Paraules clau: escolta activa, reflexió, conflicte, empatia, confiança, proximitat, tutoria personalitzada.

Des d'aquestes darreres paraules, voldríem donar cabuda al conjunt de companys, companyes, alumnat i famílies que participen en el projecte i que no han aparegut en aquest monògraf, però sense els quals res de tot això no hauria estat possible.

L'«Escolta'm» a les diferents etapes

L'«Escolta'm» a secundària

—David, Anna i Maria, podeu sortir un moment, si us plau?

—Què hem fet? —pregunta el David.

—No res, simplement vull que parlem una mica.

Tots tres surten encara amb el cos envaït per la tensió del moment. El viatge pel passadís és el laboratori on es cuinen mil i una preguntes: «Com és que

A hores d'ara, el trajecte pel passadís suposa un viatge agradable, antesala de la conversa a l'aula petita

ens han cridat a nosaltres tres precisament?» (Anna), «Però si jo no el conec de res, el David!» (Maria), «Segur que hem fet alguna cosa malament?» (pensa el David).

Així és com s'inicien les nostres tutories personalitzades dins el projecte *Escolta'm*, amb aquest clima d'incertesa i d'expectació que, de mica en mica, ha anat adquirint personalitat pròpia i gaudint d'una acceptació més que positiva per part del nostre alumnat.

Al cap de tres setmanes, la simple entrada del tutor o la tutora per la porta de classe a l'hora de lectura¹ generava un estat de neguit mai vist anteriorment.

«Avui em toca mi!» (exclama el David), «Ja fa dies que no em crides!» (diu la Gemma). A hores d'ara, el trajecte pel passadís suposa un viatge agradable, antesala de la conversa a l'aula petita. Una conversa on es remenen les nostres inquietuds i on expliquem allò que a vegades no podem dir perquè no tenim prou temps ni gaudim d'un context apropiat.

Però tornem una mica al principi de tot plegat. Tot comença quan, els primers dies de setembre, abans d'iniciar el curs escolar i després d'haver-ne parlat al mes de juny passat, la persona referent del projecte explica al nostre claustre en què consisteix l'*Escolta'm*. D'aquella reunió, molts en sortim engrescats per portar a terme aquesta iniciativa de tutoria personalitzada.

La intenció va ser implementar-lo a primer d'ESO implicant-hi directament els tutors i les tutores d'aquest nivell i, per extensió, el seu equip

docent. La direcció del centre va donar suport al projecte facilitant espai (aula petita) i temps (hora de disposició) per al tutor o la tutora.

Cada setmana disposàvem de la possibilitat de parlar amb l'alumnat en petits grups de tres membres (com a criteri general i flexible) durant l'hora que el centre dedicava a la lectura. La durada de les converses ha estat variable, però s'ha intentat no allargar-les més enllà de trenta minuts.

Al cap d'un o dos mesos, havíem escoltat i parlat amb tots els nois i noies. La majoria volia repetir l'experiència i així ens ho expressava contínuament.

Cal dir que els agrupaments que nosaltres realitzàvem no responien a cap criteri unidireccional. Per exemple, al començament, adoptàvem l'ordre de llista, però de seguida, a mesura que anàvem coneixent l'alumnat, ens sortien els agrupaments pràcticament sols. Els muntàvem segons el que convenia: per afinitat, introduint un alumne tímid amb dos que generaven confiança, dos que mantenien petits conflictes perquè realment no es coneixien, etc.

Un cop cada mes, el referent del projecte i el referent d'impacte (professional de l'EAP i persona indispensable com a nexa d'unió amb el nucli del projecte) es reunien amb nosaltres per tal de comentar les inquietuds i les reflexions que havíem anotat en el nostre quadern de treball i que havien sorgit a les converses amb l'alumnat. Ens escoltàvem a nosaltres mateixos.

Els temes de conversa que van anar sorgint a les sessions de l'*Escolta'm* van ser força variats i diversos. De vegades, el

tutor o la tutora iniciava la sessió amb un «Com esteu?», a fi de donar peu als estudiants perquè expliquessin allò que els vingués de gust. Unes altres vegades, el tutor o la tutora feia una mena d'introducció per treure un tema d'actualitat en la conversa, o preguntava als nois i noies per les seves aficions, per tal que aquests se sentissin còmodes parlant d'alguna cosa que els motivés.

En alguns casos, els temes han estat una explicació sobre parcel·les de la vida dels estudiants. Han parlat dels seus països d'origen, de les seves famílies, dels seus companys i amics o de les seves aficions, per exemple. Unes altres vegades, hi han sorgit temes de reflexió, com ara quan hem enraonat sobre el futur, l'amistat i les relacions, els diners, el que l'alumnat troba que és just o injust, etc.

Uns altres temes que han estat recurrents a les sessions de l'*Escolta'm* són aquells relacionats amb la vida a l'institut: l'adaptació a un lloc nou a començament de curs, les pors envers algunes assignatures o per les notes, alguns conflictes amb companys i companyes o a l'aula, entre d'altres.

Algunes vegades, els temes que s'havien tractat a l'aula petita els transportàvem a l'aula ordinària, per exemple, per intentar resoldre algun conflicte general. En d'altres casos, els temes tractats a les sessions ens servien en les atencions individualitzades per crear compromisos amb els estudiants o per tractar temes que els preocupaven, als quals donàvem una visió positiva per tal que es poguessin tranquil·litzar.

Podem dir que això seria una mena de classificació dels temes dels quals hem parlat amb el nostre alumnat, però cal dir

Els tutors i les tutores hem estat sempre oients i moderadors. A partir d'una primera pregunta, hem escoltat i hem intentat que l'alumnat mantingués l'ordre en la conversa, esperant el torn de paraula

que, de temes, en van sorgir molts, alguns dels quals potser són difícils de classificar, i que les tutores i els tutors mai no ens vam negar a escoltar els estudiants, parlessin del que parlessin.

El paper de tutoria durant les sessions de l'*Escolta'm* el vam anar trobant a poc a poc, compartint sempre les nostres experiències amb els companys i, sobretot, deixant-nos assessorar pels referents durant les reunions fetes al llarg del curs.

El que podem afirmar és que hem estat sempre oients i moderadors. A partir d'una primera pregunta, hem escoltat i hem intentat que els nois i les noies mantinguessin l'ordre en la conversa, esperant el torn de paraula.

En algunes sessions, sobretot en les inicials, costava que els estudiants hi participessin, per vergonya, per no saber de què anava allò o de què es podia parlar i de què no... I, en aquests casos, les tutores i els tutors intentàvem treure temes de conversa parlant una mica més. Quan l'alumnat ja havia assistit a més d'una sessió, s'hi sentia més còmode i fins i tot ens proposava ell els temes de conversa sense que calgués dir-li gairebé res.

Amb segons quins temes sorgien, les tutores i els tutors hi anàvem intervenint, per tal de generar una actitud reflexiva sobre allò que es deia, fent-los preguntes directes. De vegades, també, algun tutor o alguna tutora ha participat en les sessions parlant com un més, per mostrar-se proper i fer que els nois i les noies s'hi sentissin tan còmodes com fos possible.

A tall de conclusió, creiem que el projecte *Escolta'm* ens ha permès apropar-nos al nostre alumnat d'una manera diferent del que ens ofereix l'aula ordinària. Ens ha millorat la nostra empatia i, en certa manera, hem adquirit una capacitat més multidimensional per veure les coses. Ens ha facilitat conèixer els estudiants més directament, descobrir nois i noies que, per diferents motius, passen desapercebuts en un gran grup i que a l'aula petita troben un context ideal per expressar els seus dubtes, les seves opinions i els seus sentiments. Pensem també que, amb aquestes converses, s'ha establert una proximitat entre l'alumnat i nosaltres com a tutors, que ha facilitat, diverses vegades, que els nois i les noies ens hagin mostrat confiança per explicar-nos les preocupacions que tenen.

D'altra banda, els grans beneficiats han estat els estudiants, perquè han trobat un espai on poden parlar sense sentir-se pressionats, cohibits o temorosos. Tenir la possibilitat d'ésser escoltats i de xerrar informalment amb els seus iguals els ha reforçat l'autoestima i la confiança.

Han après a mantenir l'atenció, s'han generat bones dinàmiques d'escoltar-se entre ells. En certa mesura, també se'ls ha pogut ajudar de manera més eficient, tant en el seu rendiment com en les seves situacions personals. Han trobat una eina de comunicació directa i tranquil·la, un espai on poden parlar relaxadament sense tenir por de notes, de què s'hi comenta, o fins i tot un lloc on es pot riure sense haver-se de contenir!

També voldríem fer esment dels beneficis que aporta aquest projecte a les famílies, atès que creiem que se'ls ha po-

El projecte Escolta'm ens ha permès apropar-nos al nostre alumnat d'una manera diferent del que ens ofereix l'aula ordinària. Ens ha millorat la nostra empatia i, en certa manera, hem adquirit una capacitat més multidimensional per veure les coses

gut donar una informació i fer una valoració més real de les actituds i dels anhels dels seus fills i filles. La nostra aposta és mantenir l'*Escolta'm* al primer cicle de l'ESO, ja que pensem que afegeix un plus molt valuós a la nostra tasca educativa.

L'«Escolta'm» a primària

Són les dotze del migdia i em trobo a l'aula petita de cicle mitjà asseguda en una taula acompanyada de només tres dels meus alumnes. Passen vint segons d'un silenci inhabitual en una escola i m'adono que no sé què he de dir, què he de fer ni per on puc començar. Mentre jo continuo immersa en els meus pensaments, de cop i volta, sento que ells ja han començat a parlar. L'Adrià li està preguntant al Sabuj: «Què hi venim a fer, aquí?». I la Yasmina li respon: «Doncs, a parlar del que vulguem! Si ja ens ho han explicat a la classe!». Buf! Respiro tranquil·la, acabem d'iniciar l'*Escolta'm*!

Passen les setmanes i l'hora d'anar a la classe petita es converteix en un moment molt esperat per tothom. Hem trobat el nostre racó d'intimitat. En aquest espai tan reduït, totes i tots ens hi trobem molt propers, perquè s'hi crea un ambient acollidor i càlid. Els meus ulls se situen a la mateixa alçada dels meus alumnes i comencem a veure'ns amb una altra mirada.

En aquest espai tan reduït, totes i tots ens hi trobem molt propers, perquè s'hi crea un ambient acollidor i càlid. Els meus ulls se situen a la mateixa alçada dels meus alumnes i comencem a veure'ns amb una altra mirada

Cada dia, aquesta petita aula s'omple d'anhels, inquietuds, pors, alegries..., que, de mica en mica, ens fan còmplices dels nostres secrets compartits.

Tot rutlla! Els alumnes i les alumnes parlen i s'escolten, cada dia les converses són més espontànies i fan que no em calgui treure de la butxaca els temes que porto preparats per trencar possibles silencis. Parlem de cinema, de videojocs, de música, etc., però, sovint, de cop i volta, la conversa adquireix un caire delicat i personal, on es deixen anar les angoixes més amagades. Després d'uns quants segons de desconcert, sé que he de reaccionar ràpidament i positivament. Que difícil! Com puc capgirar aquest missatge tan íntim i dur? Com puc tranquil·litzar el meu alumne? Un somriure a la seva cara em confirma que les meves paraules l'han ajudat. Junts hem descobert una nova visió.

Al final de cada sessió, tots els nois i noies tornen contents a l'aula i es pregunten quan els tocarà de nou. Però l'*Escolta'm* no s'acaba aquí! En la vida quotidiana de l'escola, hi veig nous gestos, noves mirades, noves complicitats que ens acosten més els uns als altres.

L'«Escolta'm» a l'educació infantil

Poder tenir estones de dedicació personal per als més petits de l'escola (de tres a sis anys) és un regal. D'una banda, perquè la direcció ens fa el present de donar-nos un temps i un espai per fer-ho, i, d'altra banda, perquè és un plaer per als sentits.

A la vida quotidiana d'una aula d'educació infantil hi ha moltes situacions d'aprenentatge personal i social que no es

MONOGRÀFIC

Projecte «Escolta'm». Una experiència de tutoria personalitzada
ACCIÓ TUTORIAL / GENERAL

Guix

desaprofiten, però les mestres sovint estem tan pendents del desenvolupament de les activitats, que no ens podem aturar a escoltar què ens diuen totes aquelles veuetes que parlen alhora. Portem al cap objectius molt clars i necessaris. Volem que aprenguin a vestir-se, a pintar, a retallar, a escriure el seu nom, a compartir les joguines, i que cal mantenir estones de silenci i torns de paraula.

I al llarg del camí d'aquesta activitat diària, anem escoltant, de manera fragmentada,

El projecte Escolta'm és un plaer per als sentits. No només podem escoltar, sinó que també podem mirar, tocar... i sentir que tots els nens i les nenes tenen un lloc

què pensen i què senten els infants. Hi ha un sentiment de «no poder estar per tothom» que és molt compartit, ja que sovint s'està més pels que més reclamen i ho necessiten, i aquells nens i nenes que van fent en silenci reben menys atenció. Això ho sabem i mirem d'esmenar-ho, però, encara que ens hi esforcem molt, quan estem amb tot el grup, no podem dedicar-nos de manera idèntica a tothom.

És per aquest motiu que el projecte Escolta'm és un plaer per als sentits. No només podem escoltar, sinó que també podem mirar, tocar... i sentir que tots els nens i les nenes tenen un lloc. A l'aula petita, hi aturem totes aquelles activitats que ens ocupen al llarg de la setmana i seiem amb calma a prop dels infants. Per a la mestra, és un moment privilegiat per poder copsar el nen o la nena en totes les seves dimensions. Aquells missatges fragmentats que hem anat rebent de l'alumnat van prenent una forma i un sentit que a vegades ens sorprenen, ja que potser ens n'haviem fet unes idees equivocades. La imatge que tenim de cada criatura es va modelant i va adquirint un nou sentit.

Els infants hi van molt contents i estem segures que ells també ho viuen com un regal. La mestra està per ells i se senten valorats, reconeguts. Al començament, els costa d'entendre que no hi poden anar sempre, però, de mica en mica, van veient que hi ha uns torns perquè tots hi puguin assistir. Si els mostrem la graella d'assistència, veuen que hi ha nens i nenes que tenen més gomets o creus i ho entenen molt bé, encara que els costi d'acceptar-ho.

La tasca del facilitador consisteix a acompanyar el professorat en aquesta aventura de la tutoria personalitzada, i ho fa aportant elements teòrics, regulant les intervencions i buscant la reflexió

A la classe petita, els alumnes ens veuen d'una altra manera. Encara que no hi hagi gaire informació o intercanvi verbal, perquè de vegades costa de fer parlar els petits o de parlar-hi, tenim tot el llenguatge no verbal: les mirades, la postura, el to de la veu, les mans que es toquen, etc.

Hem observat que aquells nens i nenes que demanen molta atenció a l'aula ordinària amb comportaments poc adequats, després de diverses sessions de tutoria personalitzada, van minvant aquestes conductes, i aquells que tenien dificultats per participar-hi, expressar-se o parlar amb tot el grup, van agafant confiança per fer-ho.

No és màgia. Són els efectes del vincle que hem anat teixint amb l'alumnat. Les sessions de tutoria personalitzada ens han posat de manifest com n'és de poderós aquest vincle en la relació entre mestre i alumne, i que, si en tenim cura, en traiem beneficis: millora el clima de l'aula, la relació amb les famílies, i nosaltres ens sentim més bé, perquè creixem des dels punts de vista personal i professional.

Els referents. L'«Escolta'm», un projecte de proximitat i vincles

Des del primer dia, em va semblar un projecte fresc, interessant i que col·locava en el centre les persones, en el nostre cas, l'alumnat.

El paper de facilitador

La nostra tasca consisteix a acompanyar el professorat en aquesta aventura de la tutoria personalitzada, i ho fem aportant elements teòrics, regulant les intervencions i buscant la reflexió. Tornem a buscar la mirada capacitadora en els professionals i els acompanyem en el procés emocional que es genera en establir vincles amb l'alumnat.

Proximitat

L'experiència és de proximitat. A algú que treballa d'assessor psicopedagògic (EAP) li permet tenir un contacte directe amb tot l'equip educatiu d'un centre. Te n'adones que es crea un vincle especial amb aquells professionals, perquè hem compartit un espai de tranquil·litat, de treball en comú i d'escolta.

S'hi potencia l'aprenentatge vicari, aprendre dels companys, de les seves mirades, i descobreixes tutors i tutores que t'enriqueixen i que et donen una visió més àmplia. Em sento moltes vegades citant companys meus i aplicant el que diuen en la meva tasca diària:

Cal buscar el 10 en cada alumne. I no paro fins que el trobo. Pretenem donar autonomia als alumnes (l'*Escolta'm* pretén autocapacitar-los, fer-los creure en si mateixos). Cal potenciar les afinitats, ja que permeten converses millors. L'objectiu no és furgar.

Treballar en equip és una de les coses que més valoro de l'*Escolta'm*. Em meravella la creativitat dels mestres i dels professors que treballen amb el nostre alumnat. Els dones un

format i ells creen metodologies, intervencions, maneres d'acostar-s'hi.

La Maria és una noia molt poc parladora, amb mals resultats escolars, quasi mai aixeca la mirada i no ens mira als ulls.

Aquell dia, la Patrícia, la seva tutora de secundària, va agafar la Maria a l'*Escolta'm* per parlar del seu rendiment escolar (sense renyar-la) i li va posar un exemple: «Maria, si vas a comprar un jersei de 17 euros i pagues amb 25 euros, quants diners t'han de tornar de canvi?». La Maria se n'adona que li costa molt de resoldre el problema. La Patrícia li explica que el que fem a classe és important per a la vida i la Maria assenteix. Totes dues descobreixen que la Maria necessita ajuda, però la noia no sap on en pot trobar.

La Patrícia li pregunta què li sembla si li demanen a la Berta, perquè sempre seuen juntes i ella es pensa que són amigues. La Berta arriba alegre a la sessió de l'*Escolta'm*. Totes tres parlen de l'amistat i la Patrícia els pregunta si han pensat mai a estudiar juntes. Les nenes se la miren estranyades. No se'ls havia ocorregut. Ràpidament, veiem que la Berta podria ajudar la Maria en les tasques de matemàtiques, i que es podrien estudiar les taules de multiplicar juntes. La Patrícia els diu que els ho demanarà la setmana vinent.

Aleshores, li preguntem a la Maria en què pot ajudar la Berta. La Maria calla i amaga els ulls.

La Berta es mossega la llengua, però finalment diu: «En castellà! Em podries ajudar en castellà, que en saps més que jo!». La Maria aixeca els ulls incrèdula. Ella pot ajudar la Berta en castellà? Però troba la mirada de la Berta il·lusionada i la de la Patrícia, que li diu amb els ulls: «Sí, tu pots ajudar-la en castellà».

La Maria, una noia trista, poc activa i amb problemes escolars importants a primària, ha superat amb ajuts el primer curs d'ESO.

Anar a una sessió d'*Escolta'm* em desperta il·lusió pel que hi sentirem, perquè mai no saps què t'hi trobaràs. A les primeres trobades, es diu moltes vegades: «Jo no sé si faig *Escolta'm*, però jo he fet...». I sempre fan *Escolta'm*, perquè gaudeixen d'un espai amb els infants i els adolescents. Un espai per gaudir de les persones, per gaudir de la conversa on es reflecteix el nostre estil personal: els que fan de mames i papes, els nois i noies a qui els encanta conversar, els que s'ho passen bé resolent situacions, els que senten plaer a interessar-se pels altres, els que els agrada jugar, els que tenen interès per descobrir parcel·les amagades...

La Paula sempre plora a classe i està molt trista. La Gisela (la seva tutora) sent que l'ha d'agafar en una sessió d'*Escolta'm*, però té por per si la Paula es posa a plorar. Què hi pot fer ella?

A la reunió d'assessorament, hi reconeixem la dificultat del que farà i li expliquem com actuem nosaltres quan tenim una persona trista al davant: «Jo l'abraço», «Jo li agafo la mà», «Jo m'assec al seu costat», «Jo m'espero fins que pugui parlar».

Entre tots, hem construït una sèrie de recursos que segurament donaran eines a la Gisela i la faran sentir més acompanyada en la situació que ha d'afrontar.

Durant les sessions, hem plorat, hem rigut, hem dubtat i hem après, però, sobretot, hem descobert gent magnífica amb una riquesa personal i professional que em fa sentir que aprenc

MONOGRÀFIC
Projecte «Escolta'm». Una experiència de tutoria personalitzada
ACCIÓ TUTORIAL / GENERAL

que evoluciono i que formo part d'un projecte que implica moltes individualitats, però que persegueix un objectiu comú: establir vincles amb les persones per tal de millorar la nostra tasca educativa.

HEM PARLAT DE:

- Acció tutorial.
- Orientació i tutoria.

Notes

* Els autors i les autores d'aquest article són: Josep Manel Castillo Ruiz i Roser Torres Sanz, de l'IES Castellbisbal, per al capítol de secundària; Leticia López Aira i M. Rosa Toneu Puig, de l'Escola Castella de Barcelona, per al capítol de primària; Concepció Barbero Palau, de l'Escola La Jota de Badia del Vallès (Barcelona), per al capítol d'educació infantil, i Gemma Pérez, de l'EAP de Rubí, autora d'«Els referents».

1. Hora lectiva reservada per gaudir de la lectura. L'alumnat, agrupat per tutories, llegeix individualment un llibre o una revista i, posteriorment, completa una fitxa resum sobre el text que ha llegit.

Josep Manel Castillo Ruiz
IES Castellbisbal (Barcelona)

jcasti28@xtec.cat

Aquest article fou sol·licitat per GUIX: ELEMENTS D'ACCIÓ EDUCATIVA el mes de setembre de 2009 i acceptat el mes de novembre de 2009 per ser-hi publicat.

182 PÀGS. 15,50 €

1 ≠ 1

Activitats per comprendre i combatre la desigualtat social

RICARD ALONSO, ARIADNA ROS

El llibre analitza àmpliament el concepte de desigualtat, fent especial referència a aquella que té l'origen en la distribució desigual dels recursos. Ho fa trencant amb tòpics i aportant una sèrie d'exemples que ajuden a comprendre les peculiaritats de la desigualtat social en el món actual. El llibre ofereix a més una sèrie d'activitats per realitzar amb infants i joves que tracten la temàtica sense complexos i amb una metodologia que potencia no només el coneixement i la comprensió, sinó també el compromís, l'acció i la implicació com a actituds vitals davant les injustícies socials.

C/ Hurtado, 29
08022 Barcelona

Fax: 933 524 337 Tel.: 934 080 464
www.grao.com graoeditorial@grao.com